

فروشگاه ، بزرگترین سایت تخصصی معماری

جهت مشاهده آموزش نرم افزارهای معماری از صفر تا ۱۰۰ با زبان فارسی و با

کمترین هزینه [اینجا](#) را کلیک کنید.

جهت مشاهده نقشه ها ، پایان نامه و طرح های نهایی آماده معماری جهت کانسپت

گرفتن و یا تحویل پروژه [اینجا](#) را کلیک کنید.

جهت مشاهده مقالات ، رسالات و مطالعات نهایی آماده معماری جهت تحویل

پروژه [اینجا](#) را کلیک کنید.

بزرگترین سایت تخصصی معماری WWW.CADYAR.COM

جهت عضویت در کانال ما در تلگرام کافایت روی عکس زیر کلیک کنید.

برای انجام پروژه های عمران و معماری با ما تماس بگیرید.

۰۹۹۰۷۵۳۰۹۲۰

آیدی تلگرام

<https://t.me/Cadyar60>

آیدی تلگرام

<https://t.me/Cadyarmemar>

ایمیل

Vrya.cadyar@gmail.com

جهت مشاهده مطالب زیر به صورت رایگان کافایت روی لینک روبرو عنوان موردنظر کلیک کنید

[HTTP://WWW.CADYAR.COM/?CAT=473](http://WWW.CADYAR.COM/?CAT=473)

دانلود رایگان کتب معماری

[HTTP://WWW.CADYAR.COM/?CAT=262](http://WWW.CADYAR.COM/?CAT=262)

آموزش رایگان پست پروداکشن در معماری

[HTTP://WWW.CADYAR.COM/?CAT=1377](http://WWW.CADYAR.COM/?CAT=1377)

دانلود رایگان مقالات معماری

جهت مشاهده مطالب کاربران مهمان که مطالب خود را به صورت رایگان و یا در قبال هزینه به اشتراک گذاشته اند در سایت کدیار [اینجا](#) کلیک کنید.

شما نیز میتوانید مطالب خود را در سایت کدیار به اشتراک بگذارید تا بدون هیچ هزینه ای صاحب شغل دوم شوید. جهت اشتراک گذاشتن مطالب خود [اینجا](#) را کلیک کنید.

جهت دریافت هرگونه رساله و مطالعات معماری با
قیمت پایین با ما تماس بگیرید.

۰۹۹۰۷۵۳۰۹۲۰

قسمتی از رساله طراحی مدرسه هنر های سنتی
در ۲۷۵ صفحه در قالب ورد:

تعریف هنر سنتی و عناصر آن

واژه سنت نزد احیاگران جاویدان خرد یا سنت‌گرایان [۱] به چه معنا است؟ آنچه به طور معمول از این واژه فهمیده می‌شود رسم، عادت، روش و امور منسوخ شده و مربوط به گذشته است، در حالی که در بیان جاویدان خردی، معنای این واژه اساساً متفاوت است: «ولو این‌که عرف زبان معمولی، لفظ سنت را به معانی گفته شده محدود کند. در اینجا کلمه سنت در یک معنای متعالی به کار رفته است و هرگز خواسته نشده کلمه سنت به مجموعه‌ای از تصورات یا مفاهیم؛ یعنی یک نظام‌سازی فلسفی و مفهومی و تصویری و تصدیقی محدود شود؛ زیرا سنت

ذاتاً فاقد صورت است، یعنی فرم ندارد و بیرنگ است. خودش بدون صورت و فرافردی است.» بنابراین سنت: «از هرگونه تعریفی به زبان بشری ابا دارد، مگر به زبان رمز و اشارت. آنچه اکنون می‌توانیم درباره سنت بگوییم این است که هرچا یک سنت کامل یافت شود، وجود چهار چیز را اقتضاء می‌کند: ۱. منبع الهام؛ یا به معنای دقیق یک وحی الهی؛ ۲. برکتی الهی؛ این برکت گونه‌ای پیوسته از راه‌های گوناگون جریان می‌یابد؛ ۳. روشی برای تحقق؛ یعنی فعلیت بخشیدن به حقایقی که به وسیله وحی در وجود افراد نازل شده است؛ ۴. تجسم سنت؛ نه تنها در آرا و باورها، بلکه در تمام ابعاد وجودی انسان. در هنر، در علوم و فنون و سایر عناصری که در مجموع ویژگی یک تمدن را می‌سازند» [۲۰]

بنابراین سنت، حقایقی نخستین و ازلی را در بر می‌گیرد که دارای منشأ الهی‌اند و «از راه اشخاصی معروف به پیامبران، رسولان، اوتارا [۳] ها، لوگوس یا دیگر عوامل انتقال برای ابنای بشر و در واقع برای یک بخش کامل کیهانی فرستاده یا مکشوف شده و پرده از چهره آن‌ها برگرفته شده است و این با پیامد اطلاق و به کارگیری این اصول در حوزه‌های گوناگون اعم از ساختار اجتماعی و حقوقی، هنر، رمزگرایی و علوم همراه است» [۴].

این سنت همان است که در غرب Sophia Perennis گفته شده، نزد هندوان ساناتانا دارما، در میان اعراب الحکمت الخالدیه و به فارسی جاویدان خرد خوانده می‌شود [۵].

احیای مکتب جاویدان خرد در روزگار معاصر، توسط «رنه گنون» [۶] عالم، عارف و فیلسوف فرانسوی (۱۸۸۶-۱۹۵۱ م) آغاز شد. به عنوان دیگر متفکران این مکتب باید از «آناندا کوماراسوامی» [۷] و «فریتیوف شوان» [۸] نام برد.

بخش قابل توجهی از آثار قائلان به جاویدان خرد را آموزه‌های سنتی هنر تشکیل می‌دهد و حتی در برخی از آموزگاران این مکتب فلسفه سنتی هنر به منزله موضوع اصلی طرح‌شان نمایان می‌شود.

۱-۲- هنر سنتی

اکنون باید مشخص کرد مقصود ما از هنر سنتی چیست و چه جایگاهی در هنر و سنت دارد؟ در نگاه جاویدان خردی تفاوتی بنیادین میان هنر سنتی و هنر ناسوتی وجود دارد. هنر ناسوتی عبارت از آن هنری است که نه زبان رمزی دارد و نه منشأ الهام آن فوق بشری است. این سخن در مورد آن هنر ناسوتی که موضوع آن امور دینی می‌باشد نیز صادق است (که نمونه آن بیشتر هنرهای دینی اروپا پس از قرون وسطا

است)؛ اما «هنر سنتی، سنتی است نه به دلیل جستارمایه آن، بلکه به دلیل سازگاری و هماهنگی‌اش با قوانین کیهانی صور، با قوانین رمزپردازی، با اصالت‌صوری آن جهان معنوی ویژه‌ای که در آن خلق شده است و نیز به دلیل روش کاهنانه این هنر، سازگاری و هماهنگی آن با طبیعت مواد اولیه مورد استفاده و سرانجام با حقیقت در آن ساحت ویژه واقعیت که به آن اهتمام دارد»[۹].

«حال اگر چنین هنری به موضوعات دینی پردازد و چنین خدمتی را وظیفه خود کند، هنر قدسی است»[۱۰].

سید حسین نصر می‌گوید: «یک نقاشی طبیعت‌گرایانه از حضرت مسیح هنر دینی است، ولی به هیچ وجه هنر سنتی نیست، در حالی که یک شمشیر، جلد کتاب و حتی آخورگاه قرون وسطایی هنر سنتی است، لیکن مستقیماً هنر دینی نیست، گو این‌که به دلیل ماهیت سنت، حتی کوزه‌ها و ساج‌های تولید شده در یک تمدن سنتی نیز، با دینی که در قلب آن سنت قرار گرفته است، به گونه‌ای سربسته مرتبط اند».

شاید در بهترین گزینه‌ها برای تشخیص منظور حکمای جاویدان خرد از هنر باید هنر شرق و نیز هنر مسیحی قرون وسطا را نام برد. گرچه این نکته نباید ناگفته بماند که طبیعت هر هنری که از طبیعت هنر فاصله نگرفته باشد، سنتی است، که هنر به اصطلاح پیش از تاریخ، هنر بومیان آفریقا، هنر سرخ‌پوستان و دیگر اقوام بدوی را نیز شامل می‌شود. اساس تفکر سنتی بازگشت به اصل و سرشت حقیقی و طبیعت نخستین آدمی است و طبق همین دیدگاه، روش هنر سنتی پیروی از قواعد طبیعت هنر است. در حقیقت هنر سنتی از خلاقیتی سرچشمه می‌گیرد که الهام روحانی را با نبوغ قومی درآمیخته و از قواعد طبیعت هنر پیروی می‌کند.

۱-۳- میراث فرهنگی و سنتی

میراث فرهنگی و هنری: آن دسته از آثار و اشیا «بجای مانده» و «بیاد مانده» و نیز «شخصیتهای انسانی فرهیخته» از نسلهای گذشته را می‌گویند که دارای ارزشهای فرهنگی و هنری باشند. این میراث منحصر به انسانهای نامدار تاریخ نیست بلکه همه ی مردم در این مهم سهم دارند. میراث فرهنگی و هنری بدین صورت تقسیم بندی می‌شوند:

۱- بجای مانده (آثار مادی)

۱-۱- آثار منقول (اشیاء و وسایل کار و زندگی و علوم و فنون)

۱-۲- آثار غیر منقول (آثار معماری، تک بناها و مجموعه های زیستی)

۲-بیاد مانده (آثار معنوی)

۲-۱- آثار فکری و رفتاری (آثار و نشانه هایی که با ریشه های تاریخی در زمینه ی سنت های هنری، زبان گویش های مختلف، آئین و مراسم، اندیشه و تفکر تا امروز باقیمانده اند).

۲-۲- شخصیت های برجسته (چهره های ارزشمند در عرصه های زندگی و اخلاق، هنر و ادبیات، علم و معرفت که آثار آنها که همان آثار فکری و رفتاری است تا امروز باقی مانده است).

کلیه ی این آثار چه مادی و چه معنوی در یک بستر تاریخی شکل گرفته و همراه و توأم با یکدیگر تداوم یافته اند و جدا کردن آنها فقط بخاطر توجه به جزئیات آنها است.

میراث مادی منقول از نظر نوع آثار به دو گروه تقسیم می شود:

۱- آثار مکتوب ۲- آثار غیر مکتوب

۱- آثار مکتوب: با خط و نوشته انتقال یافته و از طریق خط و زبان، انسان امروز را با گذشته مرتبط می کند. قدمت آن هم زمان با پیدایش تاریخ است که به آن «تولد دوران تاریخی» نیز می گویند.

۲- آثار غیر مکتوب: تمامی آثار و مصنوعات بشری از بدو خلقت بشریت را گویند. این آثار عمری به درازی حضور انسان دارند و تنها پل ارتباطی بین انسان امروز و انسان پیش از پیدایش خط محسوب می شوند.

بررسی و پرداختن به میراث فرهنگی و هنری دامنه ای بسیار گستره دارد. تمام اقداماتی را که درباره ی میراث فرهنگی قابل انجام است در سه محور اصلی خلاصه می شود. ۱- پژوهش ۲- حفظ و احیاء ۳- معرفی و آموزش

۱- پژوهش: مجموعه ی بررسیها و مطالعاتی را گویند که موضوع آن میراث فرهنگی و هنری بوده و هدف آن گشودن رمز و رازها و شناخت عمیق این مقوله است.

۲- حفظ و احیاء: مجموعه ی اقدامهایی که هدف آن حفظ آثار مادی و معنوی است.

۳- معرفی و آموزش: اقداماتی که با هدف معرفی و آموزش میراث گذشتگان به نسل های حاضر و نیز رواج تولیدات فرهنگی و هنری با الهام از آثار به جای مانده صورت می پذیرد.

رشته هائی که برای دستیابی به اهداف پژوهش، حفظ و احیاء، معرفی و آموزش می توانند راهگشا باشند و این علوم و فنون را در این مسیر کمک کنند عبارتند از:

-باستان شناسی: علم بررسی و مطالعه ی فرهنگها و تمدنهای کهن با بهره گیری از مطالعات و کاوشهای باستان شناسی.

-مردم شناسی: علم بررسی و مطالعه ی فرهنگ، آداب و سنن و مراسم جاری در زندگی امروز که ریشه در سنت، فرهنگ و تاریخ انسان دارد. -زبان شناسی و خواندن کتیبه ها و متون کهن.

-رشته های هنری و معماری.

-آزمایشگاههای تحقیقاتی میراث فرهنگی و هنری: با روشهای آزمایشگاهی، شناخت ویژگی آثار و ارائه راه حل برای حفظ و نگهداری.

-رشته های حفظ و احیاء آثار و اشیاء موزه ای

-رشته ی معماری و طراحی در بافتهای تاریخی: طراحی و ساماندهی بناها و محوطه های باستانی برای مناسب سازی و استفاده ی مطلوب در زندگی امروز.

-رشته ی موزه داری

-رشته ی راهنمای موزه ها و بناهای تاریخی.

۱-۴- رشته های هنر سنتی در ایران

تعریف هنر: این لفظ (هنر) که بارها در نوشته های باستانی به کار رفته است. ریشه در زبان اوستائی داشته و از آنجا نیز به زبان سانسکریت می رسد.

لفظ هنر در گذشته با آنچه امروزه می گوئیم متفاوت است در گذشته هنر معنائی عام داشته است.

هنر در زبان سانسکریت ترکیبی از دو کلمه «سو» و «نر» یا «نره» است. «سو» به معنی نیک و هر چه خوب است و فضائل مترتب بر آن و «نر» و «نره» به معنی زن و مرد است. در زبان اوستائی «سین» به «ها» برگشته و لفظ «سو» به «هو» و در ترکیب «هونر» شده است. که از صفات اهورامزدا است.

این لفظ به زبان فارسی میانه و پهلوی نیز وارد شده است و معنی لغوی آن انسان کامل و فرزانه است. در ادبیات اسلامی به معنی کمال و فضیلت است. با این تفسیر ملاحظه می کنیم که هنر لفظی عام بوده و با صنعتگری و معارف فنی مترادف نبوده است

در اخلاق هنر همراه با فضیلت و رسیدن به درجات کمال است. در حکمت معنوی هنر به معنی کمال تقوی و انسانیت است.

تعریف هنرهای سنتی: به آن دسته از هنرها گفته می شود که در طول سده های متمادی، با حفظ سنتهای اصیل و ریشه ها رشد کرده و به زندگی خود ادامه می دهند. در این هنرها بینش و اعتقاد هنرمند در تمامی مراحل کار مورد توجه قرار گرفته و با استفاده از مواد و مصالح بومی و محلی به ابداع تجلیات مختلف هنری دست می زند. از ویژگیهای هنرها سنتی، رمزآمیز و تمثیلی بودن آن است. یک هنر سنتی زیبا است و چون نمودار یک حقیقت متعالی است نباید زشت باشد.

۱-۵- شاخصهای اصلی یک اثر هنری سنتی

۱- اثر جنبه ی هنری دارد و در آن سنتها و فنون و روشهای ویژه ی هنری با ابزار و مواد خاص با کیفیت های پذیرفته شده به کار می رود.

۲- اثر از پشتوانه ی اعتقادی و سنتی برخوردار است.

۳- اثر ریشه در تاریخ دارد.

۴- اثر کمک رسان به رشد و تعالی انسان است.

۵- اثر یک محصول فرهنگی است و حامل پیام و محتوی ارزشمند است.

رشته های مختلف هنرهای سنتی

۱- شعر و ادبیات

۲- موسیقی

۳- معماری و هنرهای وابسته

۴- نمایشهای سنتی و آئینی

۵- صنایع مستظرفه

۱-۶- تقسیم بندی صنایع مستظرفه (صنایع دستی)

در موضوع تقسیم بندی این دسته از هنرهای سنتی توجه به این نکته لازم است که منابع گوناگون تقسیمات مختلفی را از این صنایع ارائه داده اند در اینجا بخاطر آگاهی بیشتر شما تمامی این تقسیم بندیها گفته می شود. براساس تقسیم بندی کتاب آشنایی با میراث فرهنگی و هنری، رشته های عمده ی صنایع مستظرفه به شرح زیر است:

۱- طراحی سنتی (طراحی برای زمینه های گوناگون، نقشه کشی قالی و گلیم - تذهیب و تشعیر، نقش بندی و...) (

۲-خط و خوشنویسی

۳-کتاب سازی و کتاب آرائی (کاغذ سازی و هنرهای وابسته، صحافی سنتی و جلد سازی از قبیل سوخت، ضربی، لاکي و...) (

۴-نقاشی ایرانی (نقاشی با شیوها و روی زمینه های گوناگون: روی بوم، روی دیوار، پشت شیشه، سفالگری، مینیاتور و...) (

۵-نساجی و دوخت (پارچه بافی، ترمه بافی، دارائی بافی، سوزن دوزی، قلاب دوزی و... پوشش حسینه ها و تکایا و...) (

۶-آثار گوناگون هنری که عمده ی ماده ی تشکیل دهنده ی آن چوب است مانند (معرق، منبت، مشبک، خاتم، گره چینی، کنده کاری، نازک کاری و...) (

۷-سازسازی سنتی

۸-فلز کاری و زرگری (قلمزنی، مليله سازی، مشبک کاری، حکاکي روی فلزات، زیورآلات سنتی، دواتگری، فیروزه کوبی، و مرصع کوبی و...) (که عمدتاً در ارتباط با فلزات هستند.

۹-سفال و کاشی (کاشی سازی، کاشی معرق، کاشی هفت رنگ، سفالگری و...

۱۰-زیراندازهای سنتی قالی، گلیم، گبه، سوزی، سوماک، زیلو

۱۱-آثار لاکي روغنی

۱۲-حکاکي - حجاری و سنگتراشی

۱۳-شیشه گری و آینه کاری (ساخت و ساز هنری با شیشه، تراش روی شیشه و...) (

۱۴-رنگ سازی و رنگرزی سنتی

براساس تقسیم بندی صنایع دستی در کتاب آشنائی با رشته های مختلف هنری، صنایع دستی برحسب نوع جنس به گروههای زیر تقسیم شده است: گروه اول: هنرهائی که ماده ی اصلی به کار رفته در آنها فلز است مثل هنر زرگری - مليله سازی - قلمزنی روی فلز - حکاکي روی فلزات - مشبک کاری فلز و...

گروه دوم: هنرهائی که ماده ی اصلی به کار رفته در آنها چوب است مثل معرق چوب - منبت کاری مشبک چوب - ساز سازی

گروه سوم: هنرهائی که ماده ی اصلی آنها پشم، پنبه و ابریشم است مانند قالی بافی - گلیم بافی - کوبلن بافی - جاجیم بافی - خورجین

بافی - زیلو بافی - سجاده بافی - شیریکی پیچ بافی، بافت پارچه های مختلف از قبیل دارائی بافی - زری باقی - مخمل بافی - برک بافی - چادر شب بافی - عبا بافی - قلاب بافی - حوله بافی - سرانداز بافی - موج بافی - پلاس بافی - و ابریشم بافی و انواع بافتهای محلی از قبیل: چفیه بافی، چننه بافی، چیخ بافی، گلیچ بافی، مروارید بافی، یلمه بافی، منگوله بافی.

گروه چهارم: هنرهائی که با طراحی و رنگ سروکار دارند مثل نقشه قالی - نقشه گلیم - مینیاتور تذهیب - تشعیر - هنر گل و صدف - نقاشی و خطاطی روی چوب - نقاشی قاب آئینه - نقاشی روی جلد های لاک - نقاشی روی قلمدان (پاپیه ماشه) نقاشی دیواری (فرسک).

گروه پنجم: هنرهائی که با آب و خاک سر و کار دارند مانند: سفالگری - کاشی سازی - کاشی معرق کاشی - هفت رنگ - کاشی رورنگی - کاشی زیر رنگی - لعاب سازی سنتی - خرمهره سازی - قالب ریزی - ساخت انواع پیکره ها و حجم های سفالی

گروه ششم: انواع دوختها و رودوزیها.

گروه هفتم: شیشه گری

گروه هشتم سایر هنرها: از قبیل گچ بری - آینه کاری - چاپ دستی - چاپ قلمکار - چاپ کلافه ای (باتیک) و...

صنایع دستی چیست ؟

در کلیه ی کشورهای جهان معمولاً صنایع را به چهار دسته سنگین - سبک - کوچک و دستی تقسیم می کنند، برای درک بهتر صنایع دستی، لازم است تعریفی از آن ارائه بدهیم.

صنایع دستی که می توانند هم حالت کارگاهی و هم حالت خانگی داشته باشند همانند صناعی است که قابلیت استقرار در شهر و روستا را داشته و بدون نیاز به تکنولوژی و بیشتر متکی به تخصصهای بومی و سنتی و هنری بوده و قسمت اعظم مواد اولیه ی آنها بدون نیاز به کشورها یا مکانهای دیگر در همان محل قابل دسترسی می باشد.

صنایع دستی علاوه بر دارا بودن جنبه های قوی مصرفی از بینش، ذوق، اندیشه و فرهنگ تولید کننده نیز برخوردار می باشند ولی هنر محض (Pure Art) محسوب نمی شوند و به خاطر قابلیت تکرار و تولید بیشتر جزو هنرهای کاربردی (Applied Art) محسوب می شوند. به طور کلی تعریف جامع صنایع دستی را می توان بدین شرح ارائه نمود: صنایع دستی به مجموعه ای از هنر - صنعتها اطلاق می شود که عمدتاً با استفاده از مواد اولیه ی بومی و انجام قسمتی از مراحل اساسی تولید به کمک دست و ابزار دستی موجب تهیه و ساخت محصولاتی است که در هر

واحد آن ذوق هنری و خلاقیت فکری صنعتگر سازنده به نحوی تجلی یافته و همین عامل وجه تمایز اصلی اینگونه محصولات از مصنوعات مشابه ماشینی و کارخانه ای و یا سایر صنایع دستی که جنبه های هنری ندارند می باشد.

تذکر: اگر توجه کرده باشید یکی از شاخصه هایی اصلی هنرهای سنتی دارا بودن جنبه های هنری بوده و این نکته بعضاً از لحاظ تعاریف تفاوتی را با تعریف صنایع دستی ممکن است ایجاد کند.

اگر صنایع مستظرفه را که بیشتر شامل آثار تجسمی در حوزه ی هنرهای سنتی است با صنایع دستی تلفیق نمائیم بهتر است به این تعریف واحد برسیم: صنایع دست و صنایع مستظرفه به زیر مجموعه ای از هنرهای سنتی اطلاق می شود که از لحاظ فرم در حوزه ی هنرهای تجسمی قرار دارند و ضمناً تمامی آثار صنایع دستی که بتوانند در زیر مجموعه ی هنرهای سنتی قرار بگیرند لزوماً باید دارای جنبه های هنری باشند پس به تعبیری می توان گفت تمامی هنرهای سنتی (صنایع مستظرفه) جزء صنایع دستی محسوب می شوند ولی لزوماً هر صنایع دستی جزو هنرهای سنتی نیست.

عمده ترین ویژگیهای صنایع دستی عبارتند از:

۱- صنایع دستی ایران محملی برای میراث فرهنگی و هنری این مرز و بوم است که ریشه در اعتقادات و باورهای قومی و نیز قوه ی ابتکار و خلاقیت استادکاران ایرانی دارد.

۲- امکان تأمین قسمت عمده ی مواد اولیه مصرفی از منابع داخلی.

۳- همانند و شبیه نبودن این فرآورده های تولیدی با یکدیگر.

۴- انجام قسمتی از مراحل اساسی تولید به وسیله دست و ابزار و وسایل دستی.

۵- خود اتکاوئی بخش عمده ی تولید و برآورده ساختن نیازهای داخلی.

۶- قابل عرضه بودن در سطح جهانی به عنوان یک محصول فرهنگی و هنری.

۷- جذب هنر دوستان از سراسر جهان و در نتیجه ی توسعه ی ایرانگردی و مبادلات فرهنگی.

طبقه بندی صنایع دستی (براساس تقسیم بندی سازمان صنایع دستی ایران)

۱- بافته های داری ۲- دستبافی (نساجی سنتی) ۳- بافتنی ۴- روکاری (رودوزی) ۵- چاپهای دستی ۶- نمدمالی ۷- سفالگری و سرامیک سازی ۸- شیشه گری ۹- تولید فراورده های پوست و چرم ۱۰- ساخت محصولات

فلزی و آلیاژی (دواتگری) ۱۱- قلمزنی، مشبک کاری و حکاکی روی فلزات و آلیاژها ۱۲- سنگ تراشی و حکاکی روی سنگ ۱۳- خراطی چوب ۱۴- ریزه کاری و نازک کاری روی چوب ۱۵- منبت کاری، کنده کاری و مشبک کاری چوب ۱۶- حصیربافی ۱۷- خاتم سازی ۱۸- معرق کاری ۱۹- کاشیکاری ۲۰- مليله سازی ۲۱- مینا کاری ۲۲- ساخت اشیاء و صنایع مستظرفه هنری ۲۳- ساخت زیور آلات ۲۴- ساخت سایر فرآورده های دستی.

۷-۱- سفالگری و سرامیک سازی

(Pottery Making)

به محصولاتی که با استفاده از گل رس و همچنین گل حاصله از سنگهای کوارتز و کائولین (و به طور کلی کانیهای غیر فلزی) و به کمک دست و چرخ ساخته شده و بعد از مرحله خشک شدن پخته می شود سفال و سرامیک اطلاق می شود. سرامیک از واژه ی یونانی **Keramos** گرفته شده.

شش نوع خاک در سرامیک سازی استفاده می شود:

۱- خاک رس **Earthen Ware**

۲- خاک سنگی **Stone Ware**

۳- خاک بال کلی

۴- خاک نسوز

۵- خاک بنتونیت

۶- خاک کائولین

خاکها از لحاظ کیفیت به دو نوع تقسیم بندی می شوند:

۱- خاکهای اولیه

۲- خاکهای ثانویه

خاکهای اولیه: به خاکهایی گفته می شود که در کنار سنگهای مادر رسوب نموده و از بدو تشکیل تا زمان استخراج در یک مکان وجود داشته و به خاطر همین موضوع از درجه ی خلوص بالائی برخوردار هستند مثل خاک کائولین.

خاکهای ثانویه: به خاکهایی گفته می شود که از بدو تشکیل تا زمان استخراج به علت عوامل جوی مثل باران - سیل - باد و... از مکانی به مکان دیگر منتقل شده و در حین این انتقال با مواد آلی - اکسید فلزات و خار و خاشاک تلفیق می شوند و به خاطر همین امر از درجه ی خلوص پائینی برخوردار هستند. البته وجود مواد آلی در این نوع خاکها باعث خاصیتی در گل تولیدی می شود بنام "پلاستی سितه" یا

چسبندگی و همین خاصیت است که به هنرمند سفالگر اجازه می دهد تا با انعطاف بیشتری به خلق آثار هنری دست پیدا کند مثل خاک رس.

لعب

قشر نازک شیشه ای است که بر سطوح بدنه ها سرامیکی ریخته می شود. ماده ی اصلی لعب سیلیس - کوارتز یا سیک چخماق است چون این ماده هنگام ذوب روان می شود به آن «فلاکس» افزوده می شود که چسبیدگی، پائین آوردن نقطه ی ذوب و شفاف شدن را به لعب اضافه می نماید. فلاکسها عموماً از اکسیدهای فلزی به ویژه اکسید آلومینیوم استفاده می شود.

انواع کاشی

۱-گره کشی: استفاده از اشکال هندسی و گره های سنتی در کاشی و کنار هم قرار دادن آنها به طوری که در انتها یک طرح منظم کلی را به نمایش بگذارد (تصویر ۱).

۲-کاشی معرق و یا معرق کاری: با استفاده از قطعات کاشیهای بریده شده با اشکال غیر منتظم که بر اساس نقوش مختلف و رنگهای متعدد در کنار هم قرار می گیرند و در نهایت یک نقش منظم را ایجاد می نمایند. کار در این روش بخاطر غیر منظم بودن قطعات مانند تکنیک موزائیک کاری بسیار دشوار است (تصویر ۲).

در این نوع از کاشی ها می توان از تمامی طرحها چه گره چینی، گردان و طبیعی استفاده نمود.

۳-کاشی هفت رنگ: استفاده از کاشیهای منظم با ابعاد 15×15 یا بیشتر و کنار هم قرار دادن آنها. بخاطر استفاده از ۷ رنگ سفید - سیاه - لاجوردی - فیروزه ای - قرمز - زرد و حنائی به کاشی هفت رنگ معروف است. البته بعد از اختراع این روش و در زمانهای بعدی از رنگهای دیگری نیز در ترکیب بندی رنگ این نوع کاشیها استفاده می شود.

۴-کاشی معقلی: تلفیق آجر و کاشی در تزئین بناهای الحاقی معماری و ایجاد طرح کلی با آنها معقلی خوانده می شود (تصویر ۴). از خط بنائی (کوفی) معمولاً در این کاشی بسیار زیاد استفاده می شود.

ه- کاشی لعاب پران: بعد از پخت بدنه و لعاب در کاشی، ابتدا طرح و نقشه روی بدنه ترسیم سپس با تیشه ی مخصوص قسمتهای طراحی شده لعاب آن کنده و پرانده می شود و رنگ اصلی کاشی مشخص می شود.

۱-۸- مینا کاری

عده ی زیادی معتقدند مینا کاری از ایران شروع شده است. یک بازوبند و تنگ طلای مینا کاری (تصویر ۵) از عهد ساسانی بر جای مانده است که در موزه ی "ویکتوریا و آلبرت" انگلستان نگهداری می شود. همینطور یک خنجر مینا کاری از عهد صفوی در موزه «لنینگراد» در روسیه است.

(مینا کاری تزئین اشیائی از قبیل مس - طلا - نقره - ورشو - آهن - برنج و بعضی اوقات کاشی، سرامیک و شیشه با استفاده از رنگهای مینائی که به «رنگهای آتشین» نیز معروف هستند می باشد. بدین طریق اول روی ظرف را با لعابی یکنواخت (آستر) که اکثراً سفید می باشد با ۷۰۰ درجه سانتیگراد پخته و در مرحله ی دوم با رنگهای مینا روی ظرف را با طرحهای بسیار ظریف نقاشی می کنند و با درجه حرارتی کمتر می پزند (تصویر ۶).

۱-۹- شیشه گری (شیشه سازی)

استفاده از شیشه توسط انسان از بدو امر تاکنون مراحل زیادی را طی کرده و در این مسیر تکامل یافته است: ابتداء بلورهای سنگ سیلیس که در اثر خشک شدن مواد مذاب آتشفشانی بدست می آمده است، نظر انسان را جلب و بعد از تراش آن را مورد استفاده قرار می داد. مرحله ی بعد ذوب سنگ سیلیس و ساخت آن به شکل توده ای می باشد. مرحله ی بعدی تکامل شیشه سازی به روش "بوری" یا "میله ی دم" است. همینطور ساخت شیشه با قالبهای فلزی و دمیدن خمیر شیشه در آنها می باشد که به روش "دمیده در قالب" معروف است. استفاده از پرس دستی و ساخت و قرار دادن قالب در پرس نیز بخشی از تولیدات را به خود اختصاص داده است.

"سومریها" در هزاره ی سوم ق.م با ساخت شیشه آشنائی داشتند. کشف شیشه به صورت مهره های تزئینی در "اریدو"، وجود لوله های پزشکی "بابلی" و لوحه های فنی و داروئی "آشوری" (۶۲۵ ق.م) دلیل دیگری بر ساخت شیشه در بین النهرین است.

تعداد زیادی مهره های شیشه ای با عمر ۳۴۰۰ سال از ناحیه ی "مارلیک" بدست آمده است. در خوزستان و از تمدن عیلام (سده ی سیزدهم ق.م) در حفاری های معبد "چغازنبیل" نیز تعدادی بطری و لوله های شیشه ای بدست آمده است. از زمان هخامنشیان شواهد کمی

در دست است ولی از گنجینه های تخت جمشید چند ظرف شیشه ای به روش دمیده در قالب بدست آمده است.

در ۱۵۰۰ ق.م مصر بعنوان مرکز عمده شیشه سازی معروف بوده است. در زمان "سلوکیان" در شهر صیدا، فنیقیها در ساخت شیشه با استفاده از تجارب بابلیان تجربه های زیادی بدست آوردند.

در زمان ساسانیان مهارت های قابل توجه و همینطور تزئین شیشه با "چرخ شیشه بری" مرسوم می گردد. در این زمان از روش های "دمیده در قالب" و "دمیدن آزاد" استفاده می شده است. "جام خسرو اول" نشان از مهارت شیشه گران ساسانی است

۱-۱۰-نساجی

انسان اولیه پوشش خود را در ابتداء از پوست شکار تهیه می نمود. کم کم توانست با درگیر کردن الیاف حیوانی و گیاهی پارچه ببافد. بافت و استفاده از پارچه علاوه بر پوشش، جنبه های فرهنگی را نیز در خود جای داده تا جایی که عاملی در جهت مشخص کردن شغل و طبقه ی اجتماعی مردم به شمار می رفت. قدمت نساجی در ایران به عصر نوسنگی می رسد. از ۶۵۰۰ ق.م پارچه هایی از پشم گوسفند در غارهای اطراف دریای خزر پیدا شده است. ابزار نساجی از قبیل "دوک"، "خامه"، "سره" در خانه های اولیه فلات ایران مربوط به ۵۰۰۰ ق.م پیدا شده است. در حفاریات شوش بر روی آثار بدست آمده نقشی از پارچه ای که به دور آن آثار پیچیده شده بود به جای مانده است. در "تپه حصار دامغان" یک میله ی مفرغی مخصوص ریسندگی نخ های نازک متعلق به سه هزار پیش از میلاد به دست آمده است. بر روی برنزه های بدست آمده از مارلیک که به مادها نسبت داده می شود، مادها را با جام های فاخر تصویر کرده اند. در ۳۳۰ ق.م ابریشم از طریق چین به ایران می آید و کارگاه های بافت محصولات ابریشمی در تبریز و شهرهای دیگر ایران بوجود می آید.

در دوره ی هخامنشی دستبافته های پشمی، حریر و کتان با رنگ های مختلف و پارچه های زربافت تولید می شده است.

در ایران باستان بهترین نمونه های نساجی مربوط به ساسانیان است. در این بافته ها طرح و نقشه از حد شکل های هندسی فراتر رفته و به شکل حیوانات - گیاهان - پرندگان افسانه ای - مناظر شکار و چهره ی آدمی با هاله ای در اطراف سر ترسیم شده است

۱-۱۱-قالی بافی

با توجه به قدیم ترین نمونه ی بدست آمده تاریخ بافت قالی به دو هزار و پانصد سال پیش می رسد. هر چند که "گزنفون" تاریخ نویس یونانی (۴۳۰ - ۳۵۹ ق.م) در کتاب خود به نام "سیرت کوروش" به این

موضوع اشاره می کند و می نویسد "ایرانیان دارای فرشهایی هستند که زود از دست می رود!" براساس کشفیات "پروفسور رودنکو" باستان شناس روسی در سال ۱۳۲۷ شمسی در یکی از گورهای یخ زده پادشاهان سکائی در آلتای مغولستان نزدیک نواحی جنوبی سبیری فرش به دست آمده که به نام "فرش پازیریک" شهرت یافته است. ابعاد آن ۲۱۰ × ۱۸۳ سانتی متر می باشد، حاشیه قالی با نقوش تکراری جانوران افسانه ای بالدار و پس از آن تکرار نقش یک در میان "فردی که یک بارنشسته بر اسب و بار دیگر ایستاده در کنار اسب است"، منقوش شده است. این نقوش الگوی بسیار دقیقی از حجاریهای هخامنشی است یکی دیگر از فرشهایی که فقط در متون تاریخی نام آن ذکر شده «فرش بهارستان» است که حدود ۴۰۰ متر مساحت داشته و در «طاق کسری» نگهداری می شده است.

بعد از اسلام در منابع مکتوب اشاره به قالیبافی شده است مناطق شمال غربی، خوزستان و فارس مراکز عمده ی این هنر بوده است

از دوره سلجوقی قالی ای بدست آمده است که در یکی از موزه های ترکیه نگهداری می شود. این فرش برای مسجد «علاءالدین» در شهر «قونیه» بافته شده بوده است. در بررسی مینیاتورهای قرون هفتم و هشتم نیز آثار وجود قالی در مینیاتورها مشاهده می شود. اما زیباترین و بهترین قالیها در دوره ی صفویه بافته می شده است و مراکز عمده ای داشته است. میراث ما از قالیهای آن زمان حدود ۲۰۰۰ تخته است که از این تعداد ۲۰۰ تخته جزء قالیهای نفیس است به عنوان مثال "قالی اردبیل" در موزه ی "ویکتوریا و آلبرت" قالی شکارگاه در "هنر و صنعت وین" قالی سراسر "گل و جانور" در "موزه اتریش" و پنج قطعه ی دیگر در موزه "زرنندیس مونیخ". آثار باقیمانده ی فرش صفویه عموماً در موزه های خارج از کشور است و تنها یک اثر در «موزه ی فرش» نگهداری می شود. معروفترین قالی دوره ی صفویه قالی مقبره ی "شیخ صفی الدین اردبیلی" است که فردی به نام «مقصود کاشانی» آن را بافته است

۱-۱۲- صنایع چوب

ایرانیان در ۴۲۰۰ ق.م از چوب جهت خانه سازی استفاده می کردند نقش یک لوحه در ۳۰۰۰ ق.م استفاده ی عیلامیان از چوب در شوش را نشان می دهد. نصف بناهای هخامنشیان عموماً از چوب بوده است در زمان ساسانیان از چوب جهت معماری و کلاف بندی ساختمان همچنین برای قالب سازی سقف و گنبد استفاده می کرده اند. و در دوران اسلامی استفاده های زیادی از چوب جهت تزئینات داخلی بنا و صنایع دستی می شده است. در موزه ی "متروپولیتین" قطعه چوبی به تاریخ ۵۴۲ ه.ق نگهداری می شود که داخل یک کتیبه به شکل "طاق نما" عبارتی به خط کوفی نوشته شده است.

در دوره ی سلجوقیان تزئینات گل و بوته جهت منبت کاری استفاده می شده است.

در دوره ی صفویه اطلاعات صنایع چوبی بیشتر از روی مساجد و کاخها و منازل قابل بررسی است هر چند که آثار صنایع دستی نیز به وفور وجود داشته است.

امروزه استفاده از صنایع دستی چوبی در زندگی مردم جایگاه خاصی را دارد و کارهای هنری و تزئینی که به طور وسیع به صورت منبت، معرق، خاتم و گره چینی است در بیشتر شهرهای ایران تولید می شود. منبت کاری (نقش برجسته روی چوب)

منبت از «نبت» به معنی «گیاه» اخذ شده است و در اصطلاح به نقش برجسته و کنده کاری روی چوب می گویند هر چند که «ناظم الاطبا» آن را مأخوذ از تازی «نقشهای برجسته ی گل و گیاه و جز آن که بر روی چیزی نقش کنند و هر آنچه در وی کنده گری کرده باشند، خواه چوب باشد یا جز آن» دانسته است. منبت به دو شیوه «فرنگی» و «سنتی» رایج است.

قدیم ترین منبت کاری موجود دو جفت در از آرامگاه سلطان محمود غزنوی است که اکنون در شهر آگرا (هندوستان) نگهداری می شود.

۱-۱۳-۱-مشبک سازی

به ایجاد شبکه های هندسی (گره چینی) با استفاده از چوبهای خود رنگ و کنار هم قرار دادن آنها به عنوان یک طرح کلی مشبک سازی می گویند.

طراحی و خطاطی جزء لاینفک این نوع از صنایع چوبی است. اصفهان مهد مشبک سازی است و غالباً جهت ساخت درب و پنجره با نقوش هندسی کاربرد دارد که فضای خالی آن را با شیشه های رنگی تزئین می کنند. نوعی از مشبک سازی نیز وجود دارد که به مشبک معرق معروف است و حالتی تزئینی دارد و بر روی زمینه ای از چوب یا نئوپان انجام می پذیرد.

وسایل مورد استفاده: کاغذ، چسب، مته، اره موئی، گیره، سنباده، چکش، گازانبر، چوب و به طور کلی ابزار ساده و سبک نجاری است که عموماً در کلیه ی صنایع چوب کاربرد یکسان دارد.

۱-۱۴-معرق کاری چوب

معرق چوب یعنی استفاده از تکه چوبهای متعدد و مواد و مصالحی مانند استخوان - صدف - روی - مس - عاج - خاتم و... به صورت تخت

و رنگارنگ و کنار هم قرار دادن آنها و ایجاد طرح و نقش. معرق به شیوه ی امروزی قدمت زیادی در ایران ندارد.

در این نوع می توان هر طرح و نقشی را بعد از برش چوبهای رنگی بوسیله ی اره موئی در شکل و اندازه لازم، در کنار یکدیگر قرار داده و یک طرح کلی را به ظهور رساند. در این نوع معمولاً از نئوپان به عنوان زمینه ی اصلی استفاده می شود. این تکنیک شباهت زیادی با تکنیک موزائیک دارد با این تفاوت که در این نوع از چوب استفاده می شود .

۱۵-۱- خاتم سازی

خاتم کاری هنری است که از زمانهای دور در ایران رواج داشته است و عده ای معتقدند که در زمان مغول از چین به ایران وارد شد ولیکن تغییرات عمده ای در ایران پیدا نمود، البته قبل از مغول نمونه هایی از خاتم بدست آمده که منبر خاتم شده در مسجد جامع عتیق شیراز از آن نمونه هاست. در کتاب «صنایع اسلامی» خاتم بدین گونه تعریف شده است: «از صنایعی که به خاورمیانه نسبت داده می شود، تزئین اسباب و اثاثیه، صندوق و جعبه و سایر اشیائی است که با طرحهای هندسی مرکب از قطعات کوچک چوب، عاج، استخوان یا صدف زینت یافته است. این صنعت از زمانهای بسیار قدیم در مشرق زمین مرسوم بود و یونانیها و رومیها آن را اقتباس کردند».

این هنر - صنعت در زمان صفویه پیشرفت زیادی می کند و از نمونه های عالی این هنر می توان از در «بقعه ی شاه نعمت الله ولی» در ماهان کرمان، صندوق «مرقد امام موسی کاظم (ع)» در کاظمیه، صندوق «مرقد امام حسن عسگری (ع)» و ضریح «سید علاء الدین حسین» در شیراز نام برد. در عصر زندیه در شیراز این هنر رواج می یابد و هنرمندان شیرازی همت زیادی در این هنر، صنعت از خود برجای می گذارند و نمونه های خوب آن صندوق «مقبره ی حضرت زینب (س)» است. غیر از ایران خاتم سازی در کشورهای هندوستان، پاکستان، سوریه، عراق و فلسطین انجام می شود.

از نمونه های خوب خاتم می توان اطاق خاتم در کاخ مرمر تهران را نام برد که تمامی اشیاء این اطاق با روکشی از خاتم تزئین یافته اند (تصویر ۲۱). همچنین تالار خاتم مجلس شورای ملی که بوسیله ی استاد علی نعمت اجرا گردید.

۱۶-۱- صنایع فلزی

امروزه با توجه به تجربه های چند هزار ساله و پیشرفت دانش بشری در رشته گوناگون هنرمندان با استفاده از فلزاتی چون طلا - نقره

- مفرغ - برنج - مس - ورشو و فولاد به ساخت و تزئین اشیاء می پردازند. این رشته ها عبارتند از: دواتگری - قلمزنی - چاقو سازی - قفل سازی - کوفته گری - طلاکوبی - زرگری - مليله سازی - فیروزه کوبی - مینا کاری و...

قلمزنی

در زمینه ی قلمزنی بر روی فلزات، اصفهان می تواند مهد این هنر قلمداد شود. هر چند که در سایر نقاط ایران مانند تهران نیز در این زمینه فعالیت دارند. مواد اولیه قلمزنی فلزات مس و برنج و در کارهای خیلی ظریف نقره یا طلا می باشد.

دو گروه ابزار جهت قلمزنی یا به طور کلی صنایع فلزی مورد استفاده قرار می گیرد.

۱- ابزار برای ساخت زیر کار محصول: دستگاه خم کاری، موتور فرچه، کوره، سندان و چکش.

۲- ابزار قلمزنی: دستگاه قیر آب کنی، پرگار، چکش قلم زنی، انواع قلم با شماره ها و نوکهای مختلف که مقطع هر کدام شکل و نقشی متفاوت دارد.

نحوه ی کار: بعد از ساخت زیرکار ابتدا پشت کار را با قیر می پوشانند به جهت جلوگیری از خم شدن فلز در هنگام چکش زدن و همینطور جلوگیری از صدای زیاد، سپس طرح را بر روی زمینه منتقل و با قلمهایی که مقطع آنها به شکلهای متفاوت است شروع به قلمزنی می کنند.

در قلمزنی شیوه های متفاوتی وجود دارد از قبیل عکس، زمینه پر، مثبت، برجسته، مشبک، قلمگیری.

شیوه ی زمینه پر: با ایجاد بافت در زمینه بدون اختلاف سطح طرح مورد نظر را نشان می دهند.

شیوه ی مثبت: با ایجاد اختلاف سطح بین زمینه و نقش که بستگی به قطر فلز دارد نقش نمایان می گردد

شیوه ی برجسته: اختلاف سطح بیشتر از روش مثبت است و از دو جهت به ظرف ضربه وارد می شود. زمینه از بیرون پائین رفته و موضوع از پشت بالا می آید و نقش برجسته نشان داده می شود. برای ظروفی که امکان ضربه زدن از ظرف مهیا است مورد استفاده قرار می گیرد.

شیوه ی مشبک: در این روش زمینه بریده شده و نقش نمایان می شود.
در این روش طرح باید از لحاظ خطی به یکدیگر متصل باشد.
شیوه ی قلمگیری: با ایجاد خراش و شیار فلز تزئین پیدا می کند.

۱-۱۷-ملیله کاری

جهت دریافت هرگونه رساله و مطالعات
معماری با قیمت پایین با ما تماس بگیرید.
۰۹۹۰۷۵۳۰۹۲۰